

GIROLAMO SAVONAROLA

Pokus o vytvoření boží říše v renesanční Florencii.

„Dříve měla církev dřevěné poháry a zlaté kněze, dnes má zlaté poháry a dřevěné kněze“

Údajný výrok G. Savonaroly

Girolamo Savonarola byl rodák z Ferrary, jeho otec – lékař, tam působil na dvoře rodu Este. Nevzhledný mladík hovořící skřípavým hlasem, s horečnatýma očima, zahnutým nosem a odulými rty. Oddával se asketismu a dával najevo odpor k ženám, které o něj beztak neprojevovaly zájem. Opravdové vzplanutí prý zažil k jisté Loadamii Strozziové, ale ta mu dala košem.

Roku 1475 vstoupil do kláštera, s pocitem Kristova rytíře, který měl usilovat o nápravu křesťanstva. Vybral si dominikánský klášter v Bologni (zde pohřben zakl. Sv. Dominik). Nestal se, na rozdíl od mnoha jiných dominikánů intelektuálem, své poslání viděl v kázání, opřeném o autoritu Bible. **Roku 1481** se vydal do Florencie hlásat slovo Boží. Devětadvacetiletý dominikán přišel do prostředí, jehož nekorunovaným vládcem byl **Lorenzo II Magnifico** (nádherný). Zatímco humanista a mecenáš Lorenzo byl otevřen krásám pozemského světa, Savonarola v nich spatřoval dáblova šidítka, odvádějící pozornost do spásy duše.

Pobyt znamenal pro Savonarolu fiasko. Nedokázal prý pohnout ani slepicí, jak si později přiznal. Když se na jeho kázání v chrámu s. Lorenzo sešly tři desítky lidí, bylo to mnoho. Neúspěch ho však povzbudil k další práci. Úspěch se dostavil při druhém návratu do Florencie, kdy se jeho útočištěm stal konvent S. Marco. Na upozornění vynikajícího humanistického myslitele Pico della Mirandoly jej pozval sám Lorenzo Medičejský, vědom si skutečnosti, že život má také svůj vyšší, náboženský rozměr. (je zřejmé, že humanisté podstatu křesťanské víry nezpochybňovali). Přicházející Savonarola se mezitím změnil, změnilo se také klima ve městě. Nadcházela doba různých apokalyptických vizí o skonání věků, posledním soudu apod., což zapůsobilo nejinak sebevědomé Florentány. Kazatel oznamující *„nemluví k Vám já, ale Bůh mými ústy“* se dočkal velkého zájmu, který dále stoupal. Když chrám S. Marco přestal dostačovat, hřímal Savonarola v katedrále S. Maria dell Fiore. V kázáních se Florencie začala jevit jako nejhříšnější město pod sluncem, přičemž dominikán naznačoval cestu z pekelné propasti hříchu. Odvržení se dočkala pohanská díla antického světa, včetně Platóna, jako chtíč, hazard a vášeň byly viděny světské slavnosti, necudné obrázky, na kterých se občas Panna Maria dal jen těžko rozeznat od prostitutky, odsouzení se dočkala módní vlna homosexuality, podnícená obdivem k antice. Mentalitu doby a vidění člověka přibližují mistrná díla **Luccy Signorelliho** či **Michelangella**, kteří možná byli sami ovlivněni atmosférou doby. Kritika zlořádů a nemravného života se obrátila nakonec i na Lorenza. Mezi naprosto odlišnými osobnostmi zavládlo napětí hlavně poté, co Savonarola získala úřad převora kláštera. Jeho slova získávala na váze, poté co předpověděl smrt Lorenzovu, papežovu a neapolského krále, i když k tomu nebyla třeba zvláštní předvídatost. Větší vhléd prokázal nakonec v politické oblasti. V kázání roku **1493** svolával na město boží hněv a s ním i mravní očistu. Kritizoval i povrchní humanismus: *„Sloupy, jež vypadají jako by byly z porfyru a jsou přitom ze dřeva, toť učení básníků, řečníků, astrologů a filozofů. O tyto sloupy opřena, drží se církev zpříma a vládne. Běž do Říma...do domů prelátů a doktorů: Naši kazatelé zanechali Písma a oddali se astrologii a filozofii, zvěstují ji z kazatelen a učinili z ní královnu. Písmo využívají jako děvečku, protože kážou filozofii, aby vypadali učeně, a ne proto, aby jim sloužila k výkladu Písma“*

Jako Hospodinův meč vpadl do Itálie francouzský **Karel VIII**, mířící za ziskem neapolské koruny. Dominikán ho vítal, jako sluhu božího, služebníka spravedlnosti, zatímco král měl jiné úmysly. Nicméně toskánská metropole se dostala do rukou dominikánského převora.

Florence v průběhu 15. století – městská republika, avšak republikánskému charakteru neodpovídalo vůdčí postavení Medicejských. Osobnost Lorenza dosáhl v Savonarolových očích brzy rozměrů despotického vládce. Kazatel se opíral především o střední a nižší vrstvy obyvatel, které tíhly k zastupitelské formě vlády. Savonarola přišel také s novým snem – utvořit vzornou obec, včele s velkou radou po vzoru Benátek, avšak bez dóžete. Tím měl být sám Kristus. Florence měla být podřízena normám božího zákona. Medicejskou oligarchii tak vystřídala teokracie v Savonarolově podání. Důraz kladen podobně jako u husitů – náprava církve a společnosti je možná pouze ve shodě s božím zákonem. Autorita Bible tak stanula proti autoritě antiky, v níž se renesance shlédla. Náprava měla z Florentské boží říše postupně dorazit ke všem národům. Itálii brzy letěla zvěst o dominikánském mnichovi, který obrátil na zbožný život zhýralé Florentány. Na hlavní florentské náměstí byly přinášeny nemravné spisy, předměty a další podezřelé věci. O jejich zkázu se postarala hranice.

Přes velké úspěchy nelze tvrdit, že celá Florence stála bezvýhradně za svým náboženským vůdcem. Girolamovi stoupenci - piagnoni (ubřečenci) měli svůj protipól (arrabiati – zuřivci). Nechyběla ani skupina potichu reptajících – biggi (šediví).

Proti Savonarolově pokusu se postavil i papež Alexandr VI., zejména poté, co ztroskotala jeho snaha naklonit si dominikána za kardinálský klobouk. V červnu **1497** Savonarolu exkomunikoval, což posílilo jeho protivníky světské i církevní (františkáni). V dubnu **1498** byl Girolamo vyzván na boží soud – měl projít ohněm, podobně jeden františkán. Divadlo se nakonec nekonalo, Savonarola díky tomu ztratil přízeň mnohých. Změny situace ve městě využili jeho nepřátelé. Zaútočili na klášter San Marco, kazatele a dva jeho spolubratry zajali a vrhli do paláce Bargello, kde byli podrobeni tortuře. Vynucená přiznání Savonarola odvolával. Papežští zmocněnci vyřkli v rámci inkvizičního řízení rozsudek, který byl vykonán **23. května 1498** na Pizza della Signoria. Savonarola a jeho dva druhové byli oběšeni a posléze upáleni na místě, kde plála dřive hranice s bezbožnými předměty. Jejich popel byl vhozen do řeky Arno.

500 let poté – snaha dominikánů o rehabilitaci, dokonce svatořečení Savonaroly jako mučedníka – bez výsledku. Událost připomíná označené místo na náměstí.

K mentalitě doby – viz ukázka ze Savonarolova díla (Útěcha mého putování)

